

Stanislav Belkovski

PUTIN

Biografia interzisă

Traducere din limba rusă și note de Antoaneta Olteanu

Prefață de Emil Hurezeanu

CORINT
ISTORIE

STANISLAV BELKOVSKI (n. 1971), analist politic și specialist în comunicare rus, văr al oligarhului Boris Berezovski. A lucrat în calitate de consultant politic, strateg de campanie electorală și autor de discursuri pentru politicieni de top din Rusia, dar și din Ucraina. Colaborează cu ziarul *Moskovski Komsomoleț*, cu postul de radio al opoziției Echo Moskvî („Ecolul Moscovei”), cu proiectul Snob.ru, și are propriul său podcast, *FSB, Faktor Stanislava Belkovskogo* (un joc de cuvinte pornit de la acronimul celebrului serviciu mai mult sau mai puțin secret care este urmașul KGB-ului). A scris cinci cărți și sute de articole și, alături de alți politologi, a înființat Consiliul pentru Strategie Națională, un *think tank* moscovit care a realizat și a dat publicității rapoarte-analiză foarte mediatizate despre relația dintre stat și marii oligarhi (*Stat și oligarhie și Noua verticală a puterii*). Pe plan mondial s-a făcut remarcat în 2007, atunci când estimările sale conform cărora averea personală a lui Vladimir Putin ar fi fost de circa 40 de miliarde de dolari au fost publicate de prestigioasele *Die Welt* și *The Guardian*, iar în România a devenit celebru la începutul anilor 2000, când a lansat o propunere șocantă pentru rezolvarea crizei transnistrene: desființarea statului Moldova prin alipirea republicii separatiste la Rusia și unirea Basarabiei cu România.

Redactare: Alina Sârbu

Tehnoredactare computerizată: Cristina Gvinda, Mihaela Ciufu

Design copertă: Andreea Apostol

Ilustrație copertă: Vladimir Putin în timpul dialogului său anual cu cetățenii Rusiei (16 decembrie, 2010) © 2014 by Getty Images. All Rights Reserved.

Ilustrații interior: © 2014 by Getty Images. All Rights Reserved.

**СТАНИСЛАВ БЕЛКОВСКИЙ
ПУТИН: ЧЕЛОВЕК, КОТОРОГО НЕ БЫЛО**
© 2013 by Stanislav Belkovsky. All Rights Reserved.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

ISBN 978-606-8623-17-7

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BELKOVSKI, STANISLAV

Putin: Biografia interzisă / Stanislav Belkovski;
trad. și note: Antoaneta Olteanu;
pref.: Emil Hurezeanu. - București : Corint Books, 2014
ISBN 978-606-8623-17-7

I. Olteanu, Antoaneta (trad.)

II. Hurezeanu, Emil (pref.)

94(47)”21” Putin, V

929 Putin, V

Prefață

Putin reloaded

Foarte interesantă, oricât de perfidă, este această ultimă carte despre Vladimir Vladimirovici Putin, datorată autorului rus Stanislav Belkovski. Interesantă, pentru că deconstruiește, demontează un Putin generic, fixat în percepția obștească, și-l recompune, îl reconstruiește printr-o operație de chirurgie estetică bine camuflată în exercițiu anticonspirativ.

Ideea autorului este că acel Putin, eminentemente rău, din viziunea occidentală este fals, în timp ce acest Putin, eminentemente diferit, reasamblat de un rus este veritabil. Metoda ține de raționalitatea comprehensivă, inventată și îndrăgită de anglo-saxoni, care defrișează miturile, prejudecățile, sentimentalismele, dizolvă aura mistică total contrafăcută sau conotațiile înșelătoare provenite din ignoranță, intimidare, credința în idoli utili sau falși, manipulabili imagologic și mediatic.

Belkovski vrea să ne facă să credem că acel Putin pentru uzul occidentalilor n-are nicio legătură cu realitatea. El, rusul Belkovski, de la care te aștepți mai degrabă la partizanat eurasiatic, fantasmare iconodulă sau propagandă cezarcică, întoarce cărțile pe față și reabilitează, culmea, în parametri

occidentali de analiză, un personaj nou, exfiltrat din purpura ultimului țar roșu.

Dar, dacă metoda e inspirată, realitatea e necruțătoare. Belkovski, un insider șevronat al Kremlinului și al sistemelor pe orizontală ale verticalei puterii Kremlinului, a scăpat din vedere un simplu amănunt. De la apariția cărții sale în Germania, la sfârșitul anului trecut, până la traducerea sa în limba română, la mijlocul anului 2014, o răsturnare dramatică de planuri în Ucraina, în relațiile Occidentului cu Rusia, încă în rapidă și imprevizibilă derulare, invalidează personajul Putin propus de Belkovski.

Păcat. Îmi pare sincer rău că acest Putin belkovskian, atât de diferit de Putin din engramele euroatlantice, și-a revenit brusc, din prinț în broscoi, transformându-se în cel mai rău avatar posibil al tătucului rus îndelung mistificat de așteptările îngrijorate ale non-rușilor.

Putin cel fals al americanilor se manifestă cu o forță a intervenției agresive mult prea reală, ca să-l mai confundăm cu Putin cel adevărat, pașnic, antiimperialist și chiar rusofob, propus ca variantă de lucru de Belkovski.

Această carte are, într-adevăr, un destin. În mai puțin de un an, istoria, de obicei inertă, prea răbdătoare și amăgitoare, i-a contrazis mesajul.

Să ne lămurim. Publicul occidental a creat un Putin, apărut peste noapte din mantia lui Elțin, ca personaj periculos. În această viziune, el are o obârșie kaghebistă, de fost spion sovietic în RDG. Apoi, a absolvit un stagiul formativ în preajma noilor democrații, dar și a oligarhilor atotputernici care au marcat istoria postcomunistă a Rusiei. În sfârșit, Vestul îl consideră pe Putin drept coautorul moral al unor crime oribile, împotriva Annei Politkovskaia sau Aleksandr Litvinenko. Tot Putin,

în clișeu contrazis de Belkovski, ar fi războinicul neînduplecat din Cecenia sau un Don Juan indecis între așternuturile campioanei de gimnastică ritmică Alina Kabaeva și budoarul itinerant al Annei Netrebko. Același Putin și-ar fi construit o bandă de cerberi briganzi din oamenii serviciilor secrete și ai armatei, încrucișați cu monarhiști nostalgici, ultrași naționaliști, cazaci de pe Don și staliniști revigorați. În aceeași logică, omul are o identitate antioccidentală pur sânge, disprețuiește democrația și detestă plutocrația.

Stanislav Belkovski dă rămă însă acest personaj. În noua versiune, Putin este o biată ființă solitară în căutarea unui tată, fiu sau frate. A avut o copilărie nefericită, marcată de un tată vitreg georgian abuziv. De-aici, ne spune Belkovski, sentimentele sale antigeorgiene. N-a apucat să fie un kaghebigist sadea, ci doar un spion secundar, ratat pe ultima sută de metri a imperiului sovietic. Deci, n-are cum să iubească Imperiul, ci, păstrându-i simbolurile conservatoare — insigne, pectorali strălucind de decorații la 7 noiembrie, imnul lui Stalin etc. — îi dorește extincția cu ferveare.

Are o sexualitate amorfă, ne mai spune Belkovski. Adică neclară. În această tipologie, diferența dintre heterosexualitate și homosexualitate n-ar fi prea mare. Omul nu este așadar nici *macho*, nici mascul feroce la vânătoare de ciute faimoase. Putin nu este exhibiționist sau marțial, așa cum pozează cu bustul gol și bronzat la pescuit sau călărește fără șă în căutarea tigrlui siberian anesteziat oportun. El n-ar fi decât un leningrădean cu cheia la gât în copilăria-i tristă din curtea interioară a blocurilor cu mult mai mulți locatari decât băi, timid, idealist și, treptat, pro-european, antisovietic și antiimperialist, profund neînțeles de restul lumii. Occidentul nu și-ar putea dori un lider rus mai potrivit, mai compatibil cu ideile umanismului

european, insistă Belkovski. Putin este, prin urmare, un conducător postmodern, care nu modifică realitatea, nu-i retra-sează bornele, ci e doar ostaticul împrejurărilor. Asemeni lui Napoleon Bonaparte, crede Belkovski, care citează panseul paradoxal al corsicanului: „N-am luat niciodată vreo decizie, ci am fost mereu ostaticul împrejurărilor”.

În sfârșit, acest Putin recreat de Belkovski ar fi echivalentul unui Epimeteu, în niciun caz al lui Prometeu. Autorul, inspirat în găsirea și ilustrarea acestei metafore, ne amintește că Prometeu a furat focul în folosul oamenilor, redându-le și speranța. A plătit cu un... transplant involuntar de ficat în beneficiul vulturului Ethon, în Munții Caucaz. Fratele semizeului este Epimeteu. Acesta nu și-a părăsit niciodată locul natal, a gândit lent și a acționat prudent. A conservat, nu a inventat. S-a protejat, nu s-a sacrificat ca Prometeu. A comis însă o eroare, și ea pardonabilă: s-a lăsat sedus de Pandora, stăpâna cutiei tuturor nenorocirilor. Așa și cu Putin, crede Belkovski. Este un Epimeteu pe tronul Rusiei. Un om sincer, calm și cuminte care, ghinion, are parte și de toate relele scăpate din cutia Pandorei, în Rusia ultimilor ani.

Fiecare dintre aceste ajustări de portret are parte de o ilustrare interesantă, inedită, bine strunită, excelent, adesea, formulată. Belkovski e un eseist rus talentat, cutezător, cult, cinic. Nu mi-am dat însă seama cât e de curajos. Cu alte cuvinte, dacă scriind toate acestea, și-a riscat într-adevăr pielea, așa cum susțineau jurnaliștii de la *Der Spiegel*, recenzând traducerea cărții sale în limba germană, la începutul anului. Germanii menționează însă și un fapt interesant: Belkovski este un apropiat sau, în orice caz, un autor tolerat și încurajat de serviciile secrete ruse. La prima vedere, pare de mirare, având în vedere că, deși portretul pe care i-l face lui Putin e eminentamente unul ameliorat,

față de percepția comună, în el încap multe și dure trăsături de penel. Le veți descoperi citind această carte, oricum utilă și binevenită. Chiar dacă ea nu-și atinge, cred, scopul.

Noutățile apărute în portretul lui Vladimir Putin, descrise în carte, un fel de revizitare ameliorată, ca într-un portet al lui Dorian Gray idealizat, nu urâțit de trecerea timpului, s-au risipit dintr-odată. O spun cu părere de rău. Mi-ar fi plăcut, pentru beneficiul literar și politologic al pieței hermeneutice, ca acest nou Putin să-și extindă cursul. Din păcate, n-a fost să fie.

Evenimentele din Ucraina, zăngănitul săbiilor și scenele de război rece reîncălzit subit, propaganda manipuloare a Kremlinului, mai contorsionată și mai de rea credință decât în mulți ani ai Uniunii Sovietice, repunerea în drepturi a intoxicației și a substituirii faptului prin interpretarea lui tendențioasă îl au la comandă, totuși, pe Vladimir Putin. Acest personaj seamănă acum, în chiar aceste zile, cu cele mai severe prognoze despre el, ale celor contraziși sau ironizați de Belkovski. În timp ce portretul lui Belkovski, mai bun și mai nevinovat decât ne dau voie actualele împrejurări să acceptăm, s-a surpat precum capul faraonului din piramida tocmai expusă luminii arheologului sau scalpelui noilor hoți.

Cartea merită însă citită. Conține informații de primă mână și o contextualizare interesantă a lor, chiar dacă în logica subiectivă a unui autor de casă deghizat în pseudo-demolator de monumente. O carte, într-un fel, antiprovidențială.

Ea vrea să ne facă să credem ceva anume, are un mesaj prescris, o intenție teleologică, urmărind efecte predominant anestezice. În traducere liberă, ea parcă ne spune: „fiți liniștiți, trăim în cea mai bună dintre lumi, și pentru că la Kremlin domnește Vladimir Putin”. Când termini cartea și aprinzi

televizorul, însă așa cu mi s-a întâmplat și mie în ultimele luni, constăți că Belkovski, deși pravoslavnic, oricât de „liber” cuge-tător, ne-a vândut scrisori de indulgență. Afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardul.

Prof. univ. dr. EMIL HUREZEANU

București, 4 mai 2014

Introducere

Despre Putin s-au scris zeci de cărți, mii de articole, s-au spus milioane de cuvinte interesante și unele, pare-se, chiar inteligente. În toate limbile vorbite de omenire, de la germană la swahili. Se pare că despre acest om toți știu totul, mai puțin lucrurile care, în principiu, nu se cuvine să fie cunoscute și care vor fi aflate numai peste ani și ani, după moartea lui politică, fizică sau de orice alt fel științific stabilit.

Și atunci ce rost mai are încă o carte? De ce încă una?

Păi, iată de ce.

Celelalte zeci de cărți, mii de articole și așa mai departe nu ni l-au explicat deloc pe Putin, deoarece porneau foarte des, aproape mereu, de la niște premise și prezumții false. Și foarte des erau create de niște autori părtinitori, cu o angajare politică binecunoscută. Iar această angajare, pentru majoritatea biografiilor președintelui rus, nu a fost una exterioară și conjuncturală, ci, oricât de uimitor ar părea, una interiorizată și onestă. Cineva îl consideră, cu sinceritate, pe cel de-al doilea președinte ales în mod democratic al Federației Ruse ca fiind Salvatorul, cel care va realiza renașterea statului. Altcineva, dimpotrivă, plin de furie și ură față de „tiranul de la Kremlin”, îl acuză de distrugerea tinerei democrații ruse pe care țara mea a gustat-o pentru prima oară la sfârșitul anilor 1980, când s-a prăbușit în timp real, literalmente în regim on-line, imperiul leninisto-stalinist care părea de neclintit.

Nu au dreptate nici primii, nici ultimii. Nici adoratorii care îl măgulesc, nici criticii care îl urăsc pe conducătorul de la Kremlin.

Deocamdată nimeni nu l-a înțeles cum se cuvine nici pe eroul, nici pe antieroul său.

Eu, unul, o să încerc.

Cartea aceasta este scrisă pentru a distruge cele mai persistente și mai periculoase mituri despre Vladimir Putin. Și pentru a-l arăta pe acesta gol, așa cum este plămădit din lut și praf, chiar dacă — după ce au trecut deja aproape paisprezece ani în care a deținut o putere uriașă — acestea sunt de calitate superioară.

Vreau și sper că voi putea demonstra următoarele:

► Putin nu a fost niciodată un spion, așa cum este considerat peste tot, în toată lumea. Mai mult chiar: el nici nu poate fi socotit, de fapt, un om al sistemului KGB al URSS. În acel sistem el era un outsider. KGB-ul, la sfârșitul anilor 1980, aproape l-a distrus pe viitorul președinte al Federației Ruse, nărându-i cariera sovietică, aceea care era la fel de standardizată ca o casă din prefabricate. Istoria politică a lui Putin începe cu Anatoli Sobceak, președintele Consiliului orășenesc al deputaților poporului din Leningrad (1990–1991), primar al orașului Sankt-Petersburg (1991–1996), un critic furibund al sovietismului și un oponent al mașinării cekiste.

► Putin este urmașul adevărat, original, necontrafăcut și fidel al lui Boris Elțin. El nu a curmat cursul strategic stabilit de Elțin, așa cum înclină să creadă opinia publică liberală din Rusia (și din lume), ci, dimpotrivă, l-a dus până la ultima, extrema sa consecință logică stabilită cândva. Pe lumea cealaltă, Elțin trebuie că-i este extrem de recunoscător urmașului său, așa cum, de fapt, i-a fost și pe lumea aceasta. Dar și

Putin avea și are, la rândul său, toate motivele să-i fie extrem de recunoscător primului președinte, căci Elțin este cel care l-a selectat în vara anului 1996, după înfrângerea dramatică a lui Sobceak în alegerile pentru primăria Sankt-Petersburgului. Atunci recent alesul șef al capitalei Nordului, Vladimir Iakovlev, le-a arătat ușa tuturor membrilor importanți ai echipei lui Sobceak și celui mai important dintre ei toți, lui Putin. Iar pe acesta — care fusese, literalmente, cuprins de panică, în așteptarea chinuitoare a totalei distrugerii a carierei sale care abia prinsese viteză — oamenii lui Elțin l-au mutat la Moscova în cadrul departamentului administrației prezidențiale, într-o funcție mică, dar care reprezenta o trambulină pentru un nou salt în carieră. Elțin cel din 1996 a reprezentat pentru Putin tot ceea ce reprezentase și Sobceak în anii 1990.

► Putin este un businessman și un prieten al businessului. Nici mai mult, nici mai puțin. Explicarea acestei teze se găsește în cele ce urmează. Încearcă numai să mai ai puțină răbdare, cititorul meu iscoditor.

► VVP (căci așa este numit președintele nostru rus în diverse părți ale Terrei) nu a lichidat oligarhia lui Elțin și nici nu i-a privat de influență pe cei mai mari oameni de afaceri din generația 1990. Dimpotrivă, oligarhia lui Elțin a devenit mult mai puternică și mai bogată în timpul lui Putin. Există câteva excepții, dar ele nu fac decât să confirme această regulă.

► Putin nu a construit niciodată în Rusia acea legendară „verticală a puterii” despre care se vorbește și se scrie atât de mult. În timpul lui a apărut, dimpotrivă, o orizontală a puterii care este formată dintr-o mulțime nenumărată, infinită de centre de putere. În fiecare dintre aceste centre — unde banii se unesc într-un tot cu resursele birocratice, civile și ale instituțiilor militare — se naște, trăiește și, din când în când, moare

puterea rusă. Despre multe decizii luate de către nodurile acestei orizontale VVP află ultimul sau, de fapt, nu află nicio dată. Filosofii postmoderniști ar numi un asemenea model de putere „rizomatic” (de la *rizom*, structura asemănătoare unei rădăcini). Administratorii de sistem ar denumi-o „rețea”. Dar aceasta în niciun caz nu este o ierarhie rigidă, în fruntea căreia se află Putin, așa cum crede azi cea mai mare parte a omenirii.

► Putin nu a fost niciodată un imperialist și nu este nici în prezent așa ceva. El e un *Bürger*, un târgoveț speriat de amploarea, de proporțiile imperiale, fie că acestea sunt ale unor gânduri, intenții, acțiuni, contraacțiuni sau ale altor decizii de durată.

► Niciunul dintre conducătorii ruși nu a făcut atât pentru definitivarea decăderii Imperiului Rus și pentru a pregăti țara să accepte soarta unui stat național după model european, inclusiv folosind discreditarea, voită sau nu, a simbolurilor imperiale de care este sătul deja orice rus. Și iată cum apare un paradox: conservând simbolurile imperiale, Putin a eliberat energia gălăgioasă a ruinei imperiului.

► Putin este antisovietic. Tot ce e prăfuit și îngrozitor și tot ce amintește de Uniunea Sovietică îi repugnă. Fie și numai pentru că în tragedia URSS el personal nu a avut succes, iar în Federația Rusă cea de vodevil este un etalon al succesului.

► Putin e rusofob. Și încă unul clasic, *par excellence*. Putin face aprecieri foarte critice despre poporul rus pe care nu îl consideră capabil să muncească în mod consecvent și constructiv. Rușii, în opinia lui Putin, sunt niște visători, nu niște oameni de acțiune. El ar fi, probabil, de acord cu faptul că rusul poate să fie un sfânt, dar nu un om cinstit (cum suna afirmația gânditorului rus de secol XIX, Konstantin Leontiev). Și,

oare, ce fel de capitalism modern mai poți să construiești fără o onestitate banală, plicticoasă, burgheză? Conform lui Putin, puterea în Rusia, ca și filosofia, ar trebui să fie germane, dar cum să obții așa ceva?

► Putin nu a început niciodată niciun război în Cecenia. El nu a omorât-o pe Anna Politkovskaia și nici pe Aleksandr Litvinenko. De fapt, el nu este un criminal. Nici ca intenție, nici ca gândire. Dacă însă a fost nevoit să dea ordine care au dus la moartea unor oameni sau dacă a avut habar că ele au fost date de unii dintre prietenii lui, atunci a făcut asta numai cu ochii strâns închiși.

► Putin nu e nici *macho* și nici cine știe ce amant eroinic. El e un cavaler al singurătății sexuale cu o sexualitate neclară (sau, pentru a folosi un cuvânt deștept: amorfă). Cea mai mare parte a zvonurilor despre aventurile și victoriile lui amoroase sunt numai niște cacealmale făcute de dragul publicității, unele croite extrem de bine (de exemplu, zvonul despre gimnasta Alina Kabaeva, pe care toată lumea îl crede) sau mai puțin bine (cum ar fi cel despre cântăreața Anna Netrebko, în care nu cred nici cei care știu că există o asemenea femeie la Opera din Viena).

► Putin este un idealist. El crede cu sinceritate că a fost un bun conducător al Rusiei în acest moment istoric, în contextul creat în prezent. Nu un lider mareț, strălucit, ci unul bun, temeinic. Nu și-a înșelat nici țara, nici pe cei care l-au adus în funcție.

► De la Putin te poți aștepta la orice, numai la reforme radicale, nu. Ideea dominantă a guvernării lui este „să nu dea pe dinafară” — își dorește adică să facă astfel încât în timpul lui Rusia să nu arate mai rău decât înainte, dacă e să fie judecată după un set de indicatori macroeconomici. VVP a

interpretat chiar literal, fără nicio doză de ironie sau cinism cuvintele de rămas-bun ale lui Boris Elțin, spuse pe 31 decembrie 1999: „Aveți grijă de Rusia!” De aceea nu trebuie să dai ascultare nici măcar uneia dintre cele o sută douăzeci și șapte de declarații ale președintelui despre „schimbarea modelului economiei ruse” sau despre „viitoarele arestări în masă ale corupților”. Putin este domnitorul inerției. Nu va schimba niciodată ceva vechi cu ceva nou, dacă vechiul încă mai funcționează, fie și cu rateuri, precum conducta de petrol și prețul petrolului care, nu-i așa, chiar l-au încununat de succes. Se înțelege, teza aceasta are și excepții — de exemplu, lichidarea Academiei Ruse de Științe, instituție care a fost pusă iute-iute la pământ de către Putin și prim-ministrul lui, Dmitri Medvedev, în 2013. Dar până și această excepție confirmă regula.

► Putin este un Paznic sau, dacă doriți, un Străjer. Nu trebuie să îi cerem unui asemenea personaj să facă istoria să se miște înainte.

► Toată viața sa Putin n-a făcut altceva decât să își caute un tată și un fiu. Nu în sensul biblic, ci în cel mai simplu și mai omenesc. Ce înseamnă acest lucru, de fapt, o să discutăm mai departe, în această carte.

► Putin este sinteza omului mărunț, a „micului erou” al întregii mari literaturi ruse. În aceasta constă forța lui, deși deocamdată puțini sunt cei care au înțeles această idee.

► Nu există nimic mai absurd decât ideea judecării lui Putin sau a „bandei lui ezoterice” (căci componența sa nu e cunoscută de nimeni) la Haga sau la vreun alt tribunal. În plus, el este al patrulea președinte rus care merită mai degrabă compasiunea decât judecata. Și dacă, așa cum se spune, compasiunea unui străin este cel mai strașnic judecător pentru un bărbat, aceasta înseamnă judecata făcută din compasiune.

► În sfârșit, lucrul cel mai important. Niciodată pe tronul rus nu a mai stat vreodată un om mai potrivit și mai favorabil Europei decât Putin. Partea pragmatică a Europei s-a folosit de acest lucru, cea mai puțin pragmatică pur și simplu l-a trecut cu vederea.

Mai țineți minte filmul aproape hollywoodian al fraților Joel și Ethan Coen (pe care eu, unul, îi iubesc), *The Man Who Wasn't There*, „Omul care nu a fost” (care s-ar putea traduce puțin mai exact drept: „Omul care nu a fost ACOLO”)? Rolul principal a fost interpretat remarcabil (așa cum, de regulă, interpretează remarcabil, dacă vreți) de Billy Bob Thornton. Așadar... Eroului lui Billy Bob Thornton i s-au iertat toate crimele și păcatele reale, dar a fost condamnat pentru o crimă pe care nici vorbă s-o fi comis-o. Ceva asemănător încearcă opinia publică mondială să facă și cu Putin.

În finalul filmului *The Man Who Wasn't There*, o rudă îndepărtată a eroului lasă în suspensie o întrebare retorică: *What kind of man are you?* Doamne iartă-mă, „ce fel de om ești tu”?

Aceasta este o întrebare care se tot pune în legătură cu președintele și care a rămas fără răspuns încă din ziua instalării lui Putin.

Deja la forumul de la Davos din februarie 2000, analistul specializat în politică internațională și editorialistul ziarului *Philadelphia Enquirer*, Trudy Rubin, a întrebat toată delegația rusă, în frunte cu premierul de atunci, Mihail Kasianov (un om impozant, ca un Cadillac vintage): *Who is Mister Putin?*¹

Și întreaga delegație, până la ultimul om, a refuzat să scoată vreo vorbuliță de răspuns măcar.

---

¹ „Cine este, de fapt, domnul Putin?” (engl. în original) (n. red.).

Dacă ați crezut deja toate tezele descrise mai sus, puteți să nu mai citiți cartea aceasta. Considerați că rezultatul așteptat a fost deja atins. Astfel am câștiga și eu, și dumneavoastră, lupta cu timpul pe care, apropo, Vladimir Putin a pierdut-o în mod dramatic. Anii săi cei mai buni, când s-a aflat în floarea vârstei — de la 47 de ani și mai mult, până la 60 și ceva — el i-a consacrat în întregime unei cauze pe care nu a iubit-o. Puterii ruse.

Înainte de ne asuma însă povara practică de a demonstra toate aceste teze incredibile, să mai punem încă o întrebare preliminară: dar de ce s-a aflat VVP, de fapt, la putere la cum-păna dintre secole și chiar dintre milenii?

Mulți dintre așa-zișii specialiști (în principal, politologii și oamenii cu o specializare incertă, asociații lor) sunt prizonierii unei gândiri conspiraționiste clar manifestate. Ei cred că deciziile istorice importante și extrem de importante se iau doar în urma unei lupte complexe purtate de clanuri de putere, în care se folosesc arme mortale, viruși ucigători și otrăvuri. Ei gândesc în categoriile unei lumi unde masonii îi măcelăresc mereu pe rosicrucieni și invers, iar Rockefellerii pe alde Rotschild și invers, iar produsul acestei măcelăriri infinite este puterea mondială care se împrăștie din vestibulul hotelului Willard din Washington (unde, zice-se, s-ar fi născut lobby-ul modern datorită președintelui SUA, Ulysses S. Grant), până în jungla Cambodgiei. De aceea ei presupun că Putin a fost adus la Kremlin de un lobby KGB-ist tainic care a reușit să depășească „crunții” ani 1990, ai democrației. Alții pun totul exclusiv în spatele familiei primului președinte al Federației Ruse, Boris Elțin, care a văzut, pe neașteptate, în Vladimir Putin un suflet înrudit.

Eu însă, când analizez asemenea lucruri, respect o regulă pe care am numit-o singur, cu modestie, desigur, „legea Belkovski”: *în istorie se întâmplă mereu ceea ce trebuie să se întâmple.*

Cunoscutul gânditor rus din secolul al XIX-lea, Konstantin Leontiev, spunea că, în diferite stadii ale evoluției civilizației, aceasta are nevoie de tipuri de conducători deosebite din punct de vedere calitativ. Când civilizația s-a înscris pe o pantă ascendentă, ea crește și se umple de sevă — e nevoie de mari reformatori, aventurieri curajoși, capabili, cu mâini de fier, care să împingă istoria înainte. „Să împingem mârțoaga istoriei!” exclama acum un secol, imediat după revoluția bolșevică, marele poet rus Maiakovski. În asemenea epoci e chemat să acționeze titanul Prometeu, care e gata să ia focul de la zei, să-l dea oamenilor și să-și ofere ficatul vulturului veșnic din vârful Caucazului.

Când însă istoria civilizației se află pe o pantă descendentă, e nevoie de un conducător de un cu totul alt tip. Unul precaut, greoi, care pune totul la îndoială. Care vrea și poate mai degrabă să înghețe, decât să dezghețe — „Să nu dea pe dinafară”, așa cum am menționat deja că este deviza neoficială a președintelui Putin. Care se străduiește să apese cât mai des pe pedala de frână, nu pe accelerație. De fapt, nu un Prometeu, ci un titan cu o cu totul altă menire și rânduială. Fratele bun al lui Prometeu, Epimeteu. Nu cel care aduce focul, ci acela care are grijă de vatra în care acest foc e deja aprins. Pentru ca el să nu se stingă.

Așa cum știm și ne aducem aminte din mitologia greacă antică, Prometeu a împins înainte omenirea în mod real și ferm, fără a ține cont de riscurile și pericolele pentru propria-i persoană. El, în primul rând, le-a oferit oamenilor focul și, în felul acesta, a dat startul istoriei industrial-economice a umanității.

În al doilea rând, după afirmația lui Eschil, Prometeu i-a văduvit pe oameni de darul previziunii, dar, în felul acesta, le-a dăruit speranța. Iar speranța este cel mai important lucru care-l pune în mișcare pe om în viața lui socială. La drept vorbind, funcția oricărei puteri, totalitare sau democratice, e de a genera speranțe. Mulți alegători acceptă mult mai bine o putere în care se trăiește nu prea bine, dar cu nădejdea într-un viitor mai bun, decât pe aceea în care totul pare să fie bine, dar nu există nicio speranță într-o îmbunătățire de principiu.

Pentru toate faptele sale eroice, făcute pentru noi toți, Prometeu, așa cum se știe, a fost înlănțuit de muntele Elbrus, din porunca lui Zeus.

Cu totul diferită a fost situația lui Epimeteu. El a stat mereu pe loc și a rămas puternic, mai ales pentru că deținea mintea cea de pe urmă. E adevărat, a avut nenorocul să se înhăiteze cu o oarecare damă pe nume Pandora care a reușit, în clipa hotărâtoare a timpului istoric, să-și deschidă celebra cutie de unde au ieșit în lume toate năpastele.

Putin s-a dovedit a fi un astfel de Epimeteu așezat pe tronul rus chiar în momentul istoric când Soarele civilizației, care-și începuse drumul odată cu recunoașterea varegilor în Marele Novgorod, în anul 862, își îndrepta atât de clar povara spre apus.

Are și o Pandoră, cu tot cu lacră, în preajma sa. Căci tocmai în timpul lui Putin a devenit Rusia țara corupției totale. Rușii s-au obișnuit așa de mult cu mecanismele corupției implicate în soluționarea oricăror probleme, încât nici nu mai e deloc clar cum ar putea fi dezvățați de ele, indiferent de cât de mult va rămâne sau nu la putere președintele de azi și indiferent cine va veni în locul lui.

VVP este un conducător clasic al vremurilor din urmă. Putem să ne bucurăm de acest lucru, poate să ne pară și rău. Dar sfârșitul tocmai de aceea e sfârșit inevitabil, fiindcă trebuie să fie liber de orice umbră de emoție.

Fără Putin vechea Rusie imperială s-ar fi prăbușit mai repede decât odată cu el și în prezența lui. Dar tocmai el care este, în adâncul sufletului, un antiimperialist, a făcut ireversibilă această prăbușire. Pentru că tocmai atunci când conserva simbolurile imperiale, nu a făcut nimic pentru a preveni prăbușirea trupului propriu-zis al imperiului.

Cineva poate să creadă că acest lucru e paradoxal, nu-i așa? A încetinit prăbușirea imperiului, dar, în același timp, a accelerat-o? O să lămurim mai departe în carte acest lucru.

Și ce vom vedea după plecarea lui Putin va fi deja o cu totul altă țară. Poate cu aceeași denumire, dar cu un alt conținut.

Ce fel de țară? Numai Dumnezeu știe. Previziunea mea este că va fi un stat național european, în locul imperiului eurasiatic care a silnicit poporul rus în cel mai dur mod cu putință.

Deja nu mai avem nici timp, nici spațiu pentru continuarea acestei extenuante istorii a violenței prelungite. Ceasul imperiului mai poate suna încă pentru toți cu hohotul său infernal, isteric, dar nu îi vor mai răspunde decât coșmarurile rusești.

Putin a fost comparat cel mai adesea — și de dușmanii, și de prietenii lui —, cu Napoleon Bonaparte. Eu, unul, cred că acești lideri — străjerul de la mormântul Imperiului Rus și pionierul creării Uniunii Europene (din materialul de construcție al Sfântului Imperiu Romano-German) — nu au aproape nimic în comun. Cu excepția unui singur lucru.

Napoleon a fost un om căruia îi plăcea să ia decizii. El putea să vină pe podul de la Arcole, unde îl aștepta, dacă e să ne

gândim bine, moartea sigură venită de la o mitralie¹ austriacă sau putea să-și ia singur coroana din mâinile papei, în Catedrala Nôtre-Dame din Paris, pentru ca astfel, într-o singură secundă, să schimbe soarta a milioane de oameni care locuiau pe atunci între Baltica și Cabo da Roca.

Și acest corsican mic de înălțime vorbea extrem de serios atunci când spunea: „Nu am luat niciodată decizii de unul singur, mereu am fost sclavul circumstanțelor”.

Sub aceste cuvinte Vladimir Putin ar subscrie cu fiecare picătură a sângelui său palid, de om al Nordului.

---

¹ Denumirea fiecăreia dintre bucățelele de fier cu care se umpleau în trecut ghiulele (n. red.).

Capitolul 1

Călătoria ocupantului

Pe 7 mai 2012 s-a întâmplat un eveniment totodată uimitor și de rutină — investirea președintelui Federației Ruse, Vladimir Putin. Al treilea eveniment de acest fel, dacă este să numărăm din anul 2000, când VVP a urcat pentru prima oară pe tronul de la Kremlin.

De fapt, în Rusia zilelor noastre, nu e deloc o glumă prea bună să-ți programezi momentul instalării la putere în prima săptămână din mai. Pentru că perioada 1-8 mai este o perioadă tradițională pentru țara mea, una numită a „weekend-ului prelungit”, când toată lumea se duce să se odihnească după epuizarea produsă de cotidianul rusesc. Oamenii obișnuiți — la casele lor de vacanță (sau la loturile de pe lângă case). Reprezentanții elitelor, de regulă, în străinătate, în mările calde (în Caraibe sau Oceanul Indian), unde poți să faci windsurfing sau pur și simplu să stai la plajă, luând din când în când câte o gură de *mojito*. Unii părăsesc Moscova plecând cu „cursa” (un tren preorășenesc cu ferestre sparte și scaune de lemn rupte), alții cu propriul *business jet*.

Dar așa se nimerise, pentru că acestea sunt ciudățeniile legislației rusești instituite de Boris Elțin, care a demisionat din funcție înainte de termen, la 31 decembrie 1999, provocând alegeri prezidențiale pe 7 martie 2000. Iar Constituția spune că

învăţirea preşedintelui trebuie să aibă loc la treizeci de zile de la proclamarea oficială de către Biroul Electoral Central (BEC) al Federaţiei Ruse a rezultatelor alegerilor prezidenţiale care, la rândul lor, vor fi făcute cunoscute la o lună de la desfăşurarea lor. În anul 1993, când se pregătea legea fundamentală de azi, această normă a fost gândită special de juriştii lui Elţin, pentru situaţia în care primul preşedinte democrat ar fi pierdut totuşi alegerile: atunci ar fi fost nevoie de o perioadă semnificativă pentru a pune lucrurile cap la cap şi pentru a şterge toate urmele. Iar dac-ar fi fost musai, s-ar fi putut pune la cale până şi o lovitură de stat. Iar Elţin, favoritul opiniei publice progresiste, era predispus, din când în când, să mai organizeze câte una. De fapt, nici nu se poate să-i dai drumul în Kremlin viitorului preşedinte imediat după înfrângerea predecesorului său, cât „cui-bul mai e cald încă şi pasărea-i aproape”. Iată de ce preşedintele e pus să jure la două luni de la alegeri.

Şi, desigur, toţi reprezentanţii elitei care au fost invitaţi pe 7 mai sunt mereu la Moscova. Chiar şi cei care sunt forţaţi să zboare cu avioane de linie, nici ei nu întârzie, căci îşi dau seama cât de important este să apară în compania noului preşedinte care-şi intră în funcţie şi chiar, dacă ai noroc, să-i cazi sub ochi. Şi Doamne fereşte să nu apară! Serviciile de protocol şi securitate ale preşedintelui îi vor raporta în mod obligatoriu şefului statului. În felul acesta învătirea seamănă cu balul de la Satana din romanul lui Mihail Bulgakov, *Maestrul şi Margareta*, unde Woland (la drept vorbind, Satana), spune despre cei invitaţi la bal nu fără o nuanţă de orgoliu diavolesc: „ia priviţi, niciunul nu s-a îmbolnăvit şi niciunul nu m-a refuzat!”

La inaugurarea din anul 2012 au fost chemaţi aproape două mii de invitaţi oficiali. Printre care, conform tradiţiei, toţi deputaţii ambelor camere ale parlamentului rus (cei ai

Consiliului Federației și ai Dumei de Stat), membri ai guvernului și funcționari de rang înalt din administrația prezidențială, judecători de la curțile superioare (Curtea Constituțională, Curtea Supremă, Curtea Superioară de Arbitraj), reprezentanți ai celor mai mari confesiuni religioase, lideri ai tuturor partidelor oficiale, inclusiv opoziția parlamentară. (Firește, opoziția din afara sistemului care organizează mitinguri de masă anti-Putin nu a fost invitată.) Președintele și-a poftit și toți oamenii lui ziși de încredere — actori, oameni de știință, sportivi și alte celebrități locale — care l-au ajutat să-și susțină campania electorală, atrăgând cu popularitatea lor deloc neînsemnată electoratul recunoscător. Ca niște trandafrași distincți pe tort se ițeau și președintele decăzut, Dmitri Medvedev, cu soția lui, Svetlana, și, la fel de decăzutul, întâiul și cel mai de pe urmă lider al URSS, laureatul premiului Nobel pentru pace, Mihail Gorbaciov.

O notă extrem de picantă a primit manifestarea prin prezența prietenilor personali din străinătate ai lui Vladimir Putin, printre care se remarcă invariabilii Gerhard Schröder și Silvio Berlusconi. Pentru sosirea lor a fost alocat un terminal special la aeroportul guvernamental. Schröder și Berlusconi au apărut la recepția de la Kremlin în ciuda cutumei de investire apărute încă din timpul lui Boris Elțin și care cere ca invitații străini, dacă este posibil, să nu fie chemați. Putin a confirmat încă o dată că pentru el prietenia personală e mult mai importantă decât formalismul sau cine știe ce acte de cuviință.

Partea oficială a ceremoniei a fost tipică și plicticoasă. Organizatorii ei din cadrul administrației prezidențiale au făcut trimitere la faptul că, vezi Doamne, trebuie să se formeze o tradiție care, pentru a nu se distruge, presupune ca din ceremonial să nu se schimbe nimic. Totul a început cu introducerea

solemnă a drapelului de stat al Rusiei, a drapelului președintelui, a Constituției și a însemnului de președinte al Rusiei, în Sala Andreevski a Marelui Palat al Kremlinului. Acele interioare de nuc, de culoare închisă, care ne sunt arătate atât de des la televizor, sunt din clădirea Senatului imperial. Iar palatul care a fost construit pentru împăratul Nicolae I de către arhitectul Konstantin Thon între 1838–1849 este folosit, în principal, pentru ceremonii solemne și chiar pentru vizite ale VIP-urilor. De fapt, în timpurile noastre, un om cu adevărat bogat poate închiria în totalitate palatul pentru o aniversare sau o nuntă. Prețul întregii povești este cam de 1 000 000 de euro.

Președintele ales a jurat să fie credincios poporului Rusiei, făcând legământ pe Constituție: „să respecte și să apere drepturile și libertățile omului și cetățeanului” (cei prezenți nu au început să râdă, altfel hohotele s-ar fi auzit până dincolo de hotarele Kremlinului), apoi președintele Curții Constituționale, Valeri Zorkin, a anunțat investirea oficială a lui Vladimir Putin în funcția de șef al statului rus. Valeri Zorkin este, de fapt, o figură extrem de remarcabilă în istoria nouă a Rusiei. În anul 1993, ocupând același post ca și în prezent, a încercat să-l demită pe Boris Elțin, drept pentru care a fost dat afară din rândul judecătorilor supremi și a căzut pentru o scurtă vreme în dizgrație. Dar, în cele din urmă, în 2002, a fost scos de la naftalină de Vladimir Putin și de atunci este slăvit pentru capacitatea sa de „a împinge” orice decizie necesară Kremlinului, indiferent de constituționalitatea sa. De exemplu, în anul 2005, Curtea principală a țării, condusă de domnul Zorkin, a recunoscut constituționalitatea anulării alegerii guvernatorilor, deși acest lucru contravenea și literei, și spiritului legii fundamentale a statului federativ.

După ce a fost proclamat președinte în mod oficial, Putin a rostit un discurs în care, nu fără ironie, i-a mulțumit lui Dmitri Medvedev pentru că asigurase succesiunea puterii. În continuare, a declarat anii care aveau să vină drept unii determinanți pentru destinele generațiilor viitoare și a proclamat că este necesar ca Rusia să devină un centru de atracție pentru întreaga Eurasie și să-și consolideze democrația, drepturile și libertățile cetățenilor, precum și participarea acestora în conducerea țării. Nimeni nu l-a crezut, dar nici nu-și propusese să-i facă să-l creadă.

Apoi, în Piața Catedralelor, a avut loc prezentarea regimentului prezidențial (fostul regiment al Kremlinului), care, în acea zi, sărbătorea cea de-a șaptezeci și șasea aniversare de la înființare. Regimentul prezidențial este un lanț special în sistemul de transmitere a puterii ruse. Până nu demult se considera că acest regiment este ultima subunitate militară care va apăra puterea activă cu orice preț, „în orice situație” — tulburări ale maselor ș.a.m.d. E adevărat, în timpul lui Putin aceste prezentări au fost supuse unor revizuri de amploare. În prezent, ultima linie a apărării prezidențiale o constituie detașamentele de atac cecene, amplasate în Moscova (în Hotel Prezident, pe strada Iakimanka, la un kilometru de Kremlin) și de lângă Moscova (raionul Odințovski, în apropierea unei concentrări de reședințe de stat și pur și simplu a caselor de vacanță prezidențiale) și care se încheie cu Ramzan Kadîrov, șeful Ceceniei, concomitent și Erou al Rusiei, și general-maior al poliției ruse. Kadîrov este acum principalul garant al securității fizico-politice a lui Putin. Dar aceasta este o altă poveste, despre care vom vorbi mai târziu, separat.

Iar investirea de la Kremlin s-a încheiat cu un eveniment epocal pe care îl așteptau cu... stomacul, nu cu sufletul la gură

mulți, dacă nu chiar toți participanții — banchetul care, în Rusia, este mai mult decât un simplu banchet. Toți concetățenii mei mai mari de 30 de ani, chiar și cei extrem de înstăriți în prezent, sunt apăsați de sindromul unei copilării pline de lipsuri. Ne temem mereu că în țara noastră, în orașul nostru, în satul nostru ș.a.m.d. se va termina la un moment dat toată mâncarea. De orice fel ar fi ea. Și pentru totdeauna. Și că vor veni vremuri când nu vei mai putea s-o cumperi, oricât de mult ai oferi pentru ea.

Contemporanii mei mai în vârstă își pot aminti cum era pe timpul lui Hrușciiov și chiar în perioada târzie a lui Stalin. Eu însă țin minte bine anii 1990-1991, vremurile președintelui Mihail Gorbaciov, când produsele alimentare dispărușeră de la vânzare în totalitate, ca mărfuri. Pe rafturile magazinelor rămăseseră numai hrișcă și conserve „Guvizi în sos tomat” (un pește mărunțel plin de oase). Și dacă deodată apărea salam, nu mai avea importanță ce sortiment, pentru el se stătea la o coadă de o oră și mai mult. De fapt, conform datelor sociologilor, statul la coadă pentru alimente îi ocupa omului sovietic cam 20% din timpul liber și 5% din timpul vieții lui, în general. De exemplu, dacă omul ar fi trăit, să zicem, 70 de ani, din ei trei ani și jumătate i-ar fi stat la coadă.

De aceea orice cocktail sau banchet la care pur și simplu ești servit gratis, chiar și cu mâncare de categoria a doua, este o fericire și o sărbătoare pentru toți cei care au trecut prin sindromul copilăriei pline de lipsuri. Noi, copiii foamei sovietice, am consfi nțit în limba rusă cuvântul haliava — posibilitatea de a mânca fără a fi pedepsit și fără opreliști pe socoteala altuia.

La Putin-2012 haliava a fost de clasa-ntâi. Dintre gustările reci amintesc: scoici Saint-Jacques cu clătite de legume și sos din ciuperci albe, halibut afumat cu frunze de salată tânără,